

การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเยาวชน
คดียาเสพติด : กรณีศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดชลบุรี *

อุดม ลาภิเศษพันธ์ **

คำสำคัญ : มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา/การกระทำผิดซ้ำ/เยาวชน/คดียาเสพติด

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถก้าวข้ามพรมแดนได้โดยง่าย สังคมที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็วโดยขาดภูมิคุ้มกันที่ดี ทำให้ปัญหาสังคมมีมากขึ้นและมีความซับซ้อนของปัญหามากขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะปัญหาของเด็กและเยาวชน ซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญในทุกประเทศ

การพัฒนาประเทศไทย ส่วนหนึ่งมาจากแนวคิดที่ว่า “เด็กเป็นทุนทางสังคม” เพราะเด็กและเยาวชนที่ดีมีคุณภาพ คือผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ จากกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ประเทศไทยได้รับแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน รวมทั้งได้ร่วมลงนามรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the rights of the child) โดยองค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF: United Nations Children’s Fund) เพื่อมีผลผูกพันทางกฎหมายบังคับใช้กับประเทศที่ให้การรับรอง โดยมีสาระสำคัญ 4 ประการคือ 1) สิทธิในการอยู่รอด (survival rights) 2) สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง (protection rights) 3) สิทธิในการพัฒนา (development rights) 4) สิทธิในการมีส่วนร่วม (participation rights) นำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงโครงสร้างการทำงานในกระบวนการยุติธรรม และกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนด้วย รวมทั้งในเรื่องกฎหมายมีการตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการทำงานในโครงสร้างและวิธีการใหม่ สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดในคดีอาญา โดยมีเป้าหมายสำคัญของ

* บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด : กรณีศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดชลบุรี โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ศุภผล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

** นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการงานสาธารณะ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน ที่มีได้มุ่งเน้นการลงโทษ แต่มุ่งไปสู่การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่พลัดหลงเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ สามารถเติบโตเป็นพลเมืองดีมีคุณภาพต่อสังคมได้ ซึ่งสาระสำคัญหนึ่งในกฎหมายใหม่นี้คือ การนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาใช้แทนการดำเนินคดีอาญาตามช่องทางปกติ

แต่จากสถิติคดีของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หลังบังคับใช้กฎหมายใหม่ พบว่า จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและถูกดำเนินคดี ไม่ได้มีแนวโน้มที่ลดลง โดยฐานความผิดที่เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีมากที่สุดต่อเนื่องมาหลายปี คือความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ และการกระทำความผิดซ้ำไม่ได้มีแนวโน้มลดลงเช่นกัน โดยมีฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ เป็นคดีที่เป็นการกระทำความผิดซ้ำมากที่สุด

จากสภาพปัญหาข้างต้น ที่รัฐนำวิธีการ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ แก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ กับเด็กและเยาวชน กลับปรากฏว่ายังมีเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ โดยเฉพาะฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ เป็นจำนวนไม่น้อย จึงอาจกล่าวได้ว่า มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญายังถูกนำมาใช้ปฏิบัติ เพื่อแก้ไขพฤติกรรมและป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด ว่าเป็นอย่างใด และวิเคราะห์ข้อจำกัด เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบของ การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติดให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา 1) การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด 2) เพื่อวิเคราะห์ข้อจำกัดที่เกิดขึ้นของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนารูปแบบของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด

วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด : กรณีศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดชลบุรีครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และด้วยการวิจัยสนาม (Field Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ใช้เครื่องบันทึกเสียงเป็นเครื่องมือช่วยในการสังเกต และใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง นำไปสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคครั้งนี้

ประกอบด้วย 2 กลุ่มโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Judgmental Sampling) คือ กลุ่มที่1 เยาวชนที่กระทำความผิดคดียาเสพติด ในเขตพื้นที่อำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดชลบุรี จำนวน 4 คน ทั้งเยาวชนที่ได้ผ่านและอยู่ระหว่างการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา และกลุ่มที่2 บุคคลผู้กำหนดและสนับสนุน มาตรการพิเศษ หรือ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้ปกครองของเยาวชนที่กระทำความผิดคดียาเสพติดและอยู่ระหว่างการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา จำนวน 2 คน ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะชั้นต้นศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดชลบุรี จำนวน 1 คน ผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดชลบุรี จำนวน 1 คน นักจิตวิทยาในศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดชลบุรี จำนวน 1 คน ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ 1 ธันวาคม 2560 ถึง 1 มีนาคม 2561 สำหรับการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมด้วยตนเอง และจัดบันทึกข้อมูล รวมถึงการใช้เครื่องบันทึกเสียงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดถูกต้องยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกควบคู่กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยสร้างข้อสรุปเพื่อเป็นคำตอบของคำถามในการวิจัยนี้ จากนั้นเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพัฒนารูปแบบการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด

ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า

1. มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา เป็นเครื่องมือทางกระบวนการยุติธรรมในการผันเด็กออกจากกระบวนการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ตามเจตนารมณ์พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 คือ “ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว คำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งควรจะได้รับการศึกษา สันทนาการ และส่งเสริมให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ” ซึ่งเป็นไปตามหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยได้มีการประยุกต์ใช้ อาชญวิทยาเชิงสร้างสรรค์ สันติภาพ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และแนวคิดใหม่ในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

มาเป็นวิธีการสำหรับแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กหรือเยาวชน รวมทั้งครอบครัวของเด็กหรือเยาวชน ที่ต้องหากกระทำผิด ผิดตามกฎหมายอาญา

เพราะจากการศึกษาในหลายทฤษฎีทางอาชญาวิทยา ชี้ให้เห็นว่า เด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดพลัดหลงเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมนั้น มีจากหลายสาเหตุปัจจัยที่ซับซ้อน การมุ่งลงโทษ อาจเป็นเสมือนตราประทับให้พวกเขาเหล่านั้นยากที่จะกลับตัวเป็นพลเมืองดีได้ กฎหมายใหม่สำหรับเยาวชน จึงมีเจตนารมณ์ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมุ่ง แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กหรือเยาวชนเหล่านั้น รวมทั้งคนในครอบครัวของพวกเขาด้วย โดยผ่านกลไกจากการทำงานตามโครงสร้างกฎหมายใหม่ที่จะมี ผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบ นักจิตวิทยา เจ้าหน้าที่ศาลเยาวชนและครอบครัว สหวิชาชีพ หรือแม้กระทั่งผู้เสียหายเพื่อให้ได้รับการชดเชยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูร่วมกัน โดยเฉพาะคดียาเสพติด ที่มีจำนวนคดีมากที่สุดจากทุกฐานความผิดของเด็กและเยาวชน และเป็นสาเหตุของการก่อคดีในฐานความผิดอื่นๆด้วย

ในทางปฏิบัติจะมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดรวมทั้งครอบครัวเพื่อใช้ประกอบดุลยพินิจในการกำหนดเงื่อนไข โดยเป็นการรายงานตัวเพื่อรับคำปรึกษาจากผู้ให้คำปรึกษาประจำศาล การเข้าร่วมกิจกรรมที่ศาลจัดขึ้นเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือการกำหนดให้เข้ารับการศึกษาต่อ สำหรับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่กฎหมายเอื้อให้สามารถดำเนินการได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการดำเนินคดีตามอาญา เพื่อให้เหมาะสมและสามารถแก้ไขไม่ให้เด็กหรือเยาวชนหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้มากที่สุด โดยศาลจะมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนคำสั่งได้ตามรายงานพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

2. ข้อจำกัดที่เกิดขึ้นของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด

ในการดำเนินงานแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เยาวชนคดียาเสพติด ของศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดชลบุรี มีข้อจำกัดสำคัญที่เกิดขึ้น 3 ประการคือ 1 ข้อจำกัดด้านบุคลากร ทั้งการขาดแคลนทรัพยากรบุคคลที่รับผิดชอบงาน และการขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริง 2 ข้อจำกัดด้านความร่วมมือจากครอบครัวและเยาวชน และ 3 ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการมีส่วนร่วมในการทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

เพราะจากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ก็พบว่า การที่จัดการดำเนินการเรื่องการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู อย่างไม่มีประสิทธิภาพ จะมีความเสี่ยงในการเกิดการกระทำผิดซ้ำได้ง่าย โดยเฉพาะในคดียาเสพติด และจากการศึกษาในหลายทฤษฎีทางอาชญาวิทยา ชี้ให้เห็นว่า

ข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานนี้เป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำได้

ซึ่งในข้อจำกัดที่เกิดขึ้นนี้บางส่วนสามารถแก้ไขได้ด้วยการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่บางส่วนก็ยากที่จะคาดคะเนผลได้เพราะเป็นการแก้ไขหรือการปรับทัศนคติที่คนซึ่งมีความสลับซับซ้อนเพราะเกี่ยวโยงจากหลายปัญหาและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา อย่างในเรื่องความร่วมมือของตัวเยาวชนและครอบครัวที่ดูแลเยาวชน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่ทำงานในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด : กรณี ศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดชลบุรี ที่ผู้วิจัยได้ค้นพบและนำเสนอไปแล้วเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด และข้อจำกัดที่เกิดขึ้นของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญานี้ ผลการศึกษาดังกล่าวได้นำมาสู่ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. บุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการทำงานแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และติดตามเยาวชนที่กระทำความผิดจากที่ศาลมีคำสั่งใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

ผู้พิพากษาสมทบที่มีหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำแม้จะมีการคัดเลือกตัวบุคคลผู้เหมาะสมมาทำหน้าที่ในศาลเยาวชนและครอบครัวแล้วก็ตาม ก็อาจจะมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นได้เพราะบุคคลผู้ที่ได้รับการคัดเลือกดังกล่าว อาจจะยังคงติดวิธีการหรือแนวความคิดที่มั่งมันหรือมองปัญหาไปในด้านตัวบทกฎหมายเพียงอย่างเดียว โดยลืมนำถึงปัญหาเกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชนนั้นหรืออาจจะขาดความรู้ความเข้าใจในความรู้สึกของเด็กและเยาวชนนั้นได้ จึงควรได้รับการอบรมความรู้ทั้งเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ ให้ได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและเหมาะสมเป็นไปในรูปแบบเดียวกันในการให้คำปรึกษาแนะนำเยาวชนคดียาเสพติด รวมทั้งมีการประชุมร่วมกันเพื่อแบ่งปันประสบการณ์การให้คำปรึกษาแนะนำ เพื่อระดมความคิดในการพัฒนาการจัดการความรู้ร่วมกัน

นักจิตวิทยาประจำศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำฯประจำศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดชลบุรีที่ปัจจุบันมีเพียงตำแหน่งเดียวซึ่งมีความไม่เพียงพอ ในการทำหน้าที่หลักของการทำงานด้านธุรการ และรายงานการติดตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่กำหนดให้เยาวชนคดียาเสพติดได้ปฏิบัติตามนั้น รวมทั้งเป็นต้นทางในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเยาวชนและสภาพครอบครัวที่มีส่วนสำคัญในการใช้ประกอบดุลยพินิจ

ของศาล ควรได้มีการพิจารณาเพิ่มอัตรากำลังนักจิตวิทยาเพื่อให้การทำงานได้มีความคล่องตัว รวดเร็ว ครอบคลุม และสามารถพัฒนาการให้บริการการช่วยเหลือได้ดียิ่งขึ้น

ผู้พิพากษาที่เป็นผู้มีอำนาจพิจารณาในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเยาวชนคดียาเสพติด แม้จะมีผู้พิพากษาสมทบที่มีประสบการณ์ครบครัน และอบรมเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนมาก่อนคอยให้คำแนะนำปรึกษา แต่ในทางปฏิบัติผู้พิพากษาเองจะใช้ดุลยพินิจจากข้อมูลรายงานที่ได้รับจากสถานพินิจ และจากนักจิตวิทยาประจำศาลเป็นหลักในการกำหนดเงื่อนไขในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา การที่ผู้พิพากษาต้องมีวาระโยกย้ายตามระเบียบสำนักคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม ที่มีความถี่ค่อนข้างสูง ทำให้ศาลพิเศษอย่างศาลเยาวชนและครอบครัวที่ต้องการผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเข้าใจ และความชำนาญในการทำงานอำนวยความยุติธรรมและแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำผิดตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ขาดความต่อเนื่อง จึงควรให้สำนักคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมพิจารณาระบบการโยกย้ายที่เหมาะสม และเอื้อให้กับผู้พิพากษาสามารถก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ได้กับศาลที่มีลักษณะพิเศษอย่างศาลเยาวชนและครอบครัว ที่ต้องการความต่อเนื่องของผู้ทำงานให้มากที่สุด

2. ครอบครัวและเยาวชนที่กระทำความผิดคดียาเสพติด

สร้างความรู้ความเข้าใจ ปรับทัศนคติเยาวชนและผู้ปกครอง ซึ่งให้เห็นถึงผลกระทบที่ตน ตลอดจนครอบครัว และคนใกล้ชิดจะได้รับจากการกระทำผิด ให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดตามมาตรการพิเศษ โดยต้องใช้เวลาในการที่จะสร้างความเชื่อใจเพื่อละลายกำแพงที่เยาวชนสร้างเพื่อปิดกั้นการรับความช่วยเหลือในใจ ซึ่งอาจจำเป็นที่ศาลต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่นี้เบื้องต้น หรืออบรมผู้ที่มีหน้าที่ในศาลเองโดยผู้เชี่ยวชาญให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่นี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากนั้นต้องมุ่งเน้นการปลูกฝังทักษะการควบคุมและจัดการตนเอง ให้สามารถยับยั้งชั่งใจและปฏิเสธสิ่งที่ไม่ถูกต้องได้ด้วยตัวเอง และกำหนดหรืออาศัยครอบครัวมาเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูลงในแผน เพราะครอบครัวถือเป็นสถาบันสำคัญในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้นำและเริ่มเปลี่ยนแปลงไปด้วยกันกับเยาวชน ที่จะส่งผลต่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัวในทางที่ดีขึ้น และสามารถทำให้เยาวชนได้เห็นความปรารถนาอย่างแรงกล้าของผู้ปกครองที่จะทำให้เยาวชนไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

ทั้งนี้จะต้องใช้การบูรณาการการทำงานร่วมกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ลดสิ่งแวดล้อมที่เป็นความเสี่ยงในการกระทำความผิดซ้ำควบคู่ไปด้วย เช่นการปราบปรามเพื่อลดปริมาณยาเสพติด ลดโอกาสในการเข้าถึงยาเสพติด และกดดันให้เกรงกลัวลดการตัดสินใจที่จะ

เลือกกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ เพราะจากการศึกษาพบว่า ชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีมีส่วนสำคัญในการที่เยาวชนคดียาเสพติดจะไม่หวนไปกระทำความผิดซ้ำอีกได้ ในทางกลับกันถ้าเยาวชนกลับไปอยู่กับสิ่งแวดล้อมเดิมที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ย่อมเป็นการง่ายที่เยาวชนจะกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกครั้งเพราะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการกระทำความผิด

ในการติดตามการดำเนินงานตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้สนับสนุนการทำงาน เพื่อให้เยาวชนและครอบครัวได้มีความรู้สึกว่าการติดตามอย่างเป็นระบบทันต่อเหตุการณ์ เพราะสามารถแจ้งพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของเยาวชนได้ทุกเวลา ไม่เพียงเป็นการรายงานตัวตามนัดที่ข้อมูลก็นำมาแสดงต่อศาลที่อาจไม่ในปัจจุบันหรือทันเหตุการณ์ในการแก้ไขได้

3. กฎหมายและการมีส่วนร่วมในการทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

ข้อจำกัดด้านกฎหมายและการมีส่วนร่วมในการทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู สำหรับเยาวชนในคดียาเสพติด รูปแบบในการจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายรวมทั้งตัวเยาวชนเอง ซึ่งจะทำให้ได้แผนที่มีความเหมาะสม และเป็นไปได้ในการประสบความสำเร็จตามเงื่อนไข ตามมาตรา 90 ของกฎหมายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ควรได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมให้มีความชัดเจนในถ้อยคำที่ว่า “ผู้เสียหายยินยอม” เพื่อเอื้อให้เยาวชนคดียาเสพติดที่ไม่มีผู้เสียหายได้สามารถใช้รูปแบบการทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแบบมีส่วนร่วมตามกฎหมายนี้ได้อย่างชัดเจน

ทั้งนี้แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ร่วมกันจัดทำ ควรมีความเหมาะสมกับความต้องการและสภาพความเป็นจริงในสังคมในระดับพื้นที่ที่เยาวชนอยู่อาศัย ซึ่งแต่ละพื้นที่มีศักยภาพหรือโอกาสในการได้รับการศึกษาและการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันไป เงื่อนไขที่กำหนดจึงควรสอดคล้องกับสภาพสังคมของเยาวชนด้วย

การดึงภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้โอกาสด้านอาชีพเพื่อให้เกิดรายได้ หรือการบำบัดรักษาอย่างมืออาชีพให้กับเยาวชนคดียาเสพติด ส่งผลต่อการตัดสินใจของเยาวชนที่จะไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำได้ จึงควรมีมาตรการจากภาครัฐในการจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และให้โอกาสเยาวชนที่หลงกระทำความผิดอย่างเป็นรูปธรรม

4. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเรื่อง การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด : กรณี ศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในการป้องกันการกระทำ

ผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด และวิเคราะห์ข้อจำกัดที่เกิดขึ้นของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญานี้ ที่จะช่วยให้ได้นำผลการศึกษา เป็นแนวทางและพัฒนารูปแบบการทำงานในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และมาตรการในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด ในศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดชลบุรี เท่านั้น ซึ่งการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาถึงรูปแบบของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติดเชิงปฏิบัติการ โดยอาจแยกเป็นกลุ่มของผู้เสพและผู้จำหน่ายยาเสพติดที่มีสาเหตุในการกระทำความผิดที่แตกต่างกัน เพื่อนำมาสู่รูปแบบของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เป็นรูปธรรมในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติดให้ได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ประเทือง ธนียผล. (2556). อาชญาวินัยและทัณฑ์วิททยา (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จรัญ โฆษณานันท์. (2560). อาชญาวินัยและทัณฑ์วิททยา และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประเทือง ธนียผล. (2558). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พจนา จันทรสันติ (แปล). (2556). วิธีแห่งเต่า (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ openbooks
- สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. (2560). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก.
- ศาลเยาวชนและครอบครัวในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษภาค 2. (2557). ผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัว. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทงูมิ พับลิชชิ่ง.
- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522. ราชกิจจานุเบกษา. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 127, ตอนที่ 72 ก 22 พฤศจิกายน 2553.

ประมวลกฎหมายอาญา แก้ไขเพิ่มเติมล่าสุด พ.ศ. 2559. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 133, ตอนที่ 31 ก 7 เมษายน 2559.

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาญา (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2494. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 68, ตอนที่ 43 3 กรกฎาคม 2494.

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 25, 1 มิถุนายน ร.ศ. 127.

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2557). รายงานสถิติคดีประจำปี พ.ศ. 2557. รายงานประจำปี. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.

อริยะ นาวิธรรม. (2555). เอกสารประกอบการบรรยายเจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัว. กรุงเทพมหานคร : งานเลขานุการศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง.

สุภัทร อยู่ถนอม. (2557). เอกสารประกอบการบรรยายเจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัว. กรุงเทพมหานคร : งานเลขานุการศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง.

เพลินตา ตันรังสรรค์. (2553). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชน. จุลนิติ, พ.ศ.-ม.ย. 53, 54-62

จงกล บุญพิทักษ์. (2559). รูปแบบพุทธสงเคราะห์ในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนคดียาเสพติด. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กาญจนา คุณารักษ์. (2555). การพัฒนารูปแบบการป้องกันการกระทำผิดซ้ำเกี่ยวกับยาเสพติด : กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จิตรารณณ์ จิตรธร. (2551). การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเชิงทฤษฎีการควบคุมตนเอง การควบคุมทางสังคม และการคบหาสมาคมที่แตกต่าง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมชัย สติรวัฒนา. (2551). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ และคณะ. (2558). ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดและการพัฒนาคุณภาพชีวิต. การวิจัย, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

นาวิ สุกุลวงศ์ธนา และคณะ. (2556). แนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน : ภูมิคุ้มกันเพื่อสร้างโลกสีขาว. การวิจัย, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

สัมภาษณ์ ปริญญา อุไรวิลาศ. ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะชั้นต้น ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด
ชลบุรี, 18 มกราคม 2561.

สัมภาษณ์ จงกล บุญพิทักษ์. ผู้พิพากษาสมทบ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดชลบุรี, 30
มกราคม 2561.

สัมภาษณ์ สุรีย์ สว่างวรรณรัตน์. นักจิตวิทยา ศูนย์ให้คำปรึกษา ศาลเยาวชนและครอบครัว
จังหวัดชลบุรี, 20 ธันวาคม 2560.

สัมภาษณ์ นายป๋องปอนด์. เยาวชนคดียาเสพติดอยู่ระหว่างมาตรการพิเศษ, 8 ธันวาคม 2560.

สัมภาษณ์ นายเจมส์. เยาวชนคดียาเสพติดอยู่ระหว่างมาตรการพิเศษ, 22 ธันวาคม 2560.

สัมภาษณ์ ผู้ปกครองนายเจมส์. ผู้ปกครองของเยาวชนคดียาเสพติดอยู่ระหว่างมาตรการพิเศษ,
22 ธันวาคม 2560.